

Í hesi greinarøð, sum er í 10 pørtum, skriva vísindafólk á Fróðskaparsetri Føroya um evni, tey granska.

FRÓÐSKAPARSETUR
FØROYA

VITAN & VÍSINDI

MARJUN THOMSEN
Cardiologiskur sjúkrarøktar-
frøðingur, Master of health
science og undirvísari á
Sjúkrarøktarfrøðideildini

SKILJI EG TEG Í RÚMI OG TÍÐ

TÚ VIRÐISMIKLA MENNISKJA

EG VIL **KEMPA** FYRI, AT TÚ **IKKI** SKAL LIGGJA **ÚTSETT**, SÁRBÆR OG **ÚSSALIG** Á GONGINI –
TÚ HEVUR EITT **VIRÐI**, SUM HEVUR **TÝDNING** FYRI MEG SUM **SJÚKRARØKTARFRØÐING**

Á okkara sjúkrahúsdeildum í Føroyum í dag kemur tað dagliga fyri, at sárbærar og ússaligar menniskjur mugu liggja úti á gongini, tí at á deildunum eru fleiri sjúklingar enn pláss er fyri

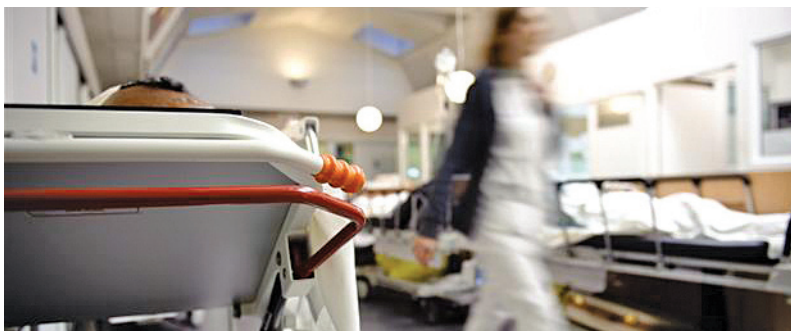
– hetta hevur verið soleiðis í langa tíð.

Í stremban okkara eftir at arbeiða effektivt, eru vit so í veruleikanum ineffektiv?

Er ikki pláss fyri sjúklingunum í okkara stóra og stásiliga sjúkrahúsi? Hví hava vit eitt sjúkrahús – er tað ikki tí, at vit hava sjúklingar, ið hava tør v á viðgerð, røkt og eksistensiellari umsorgan á høgum fakligum stigi? Okkara sjúkrahús hevur sera dugnalig starvsfólk innan øll førleikaøkir til júst hetta! Men vit hava ovurfyltar deildir og hava úr at gera – vit hava skund og hava ikki tíð. Vandin við at hava skund kann hava við sær, at vit ikki varnast sjúklingin, ið júst er endamálið í okkara sjúkrahúsi. Vit eiga ikki at gloyma at ganga sjúklinginum á mæti.

»Ligger patienten på gangen uden afskærmning, sårbar og blottet, placeret i en sygekulturs præget af hektisk gøremålstrævlhed, er det vanskeligt at give rum til et møde mellem mennesker«

Kari Martinsen 2012

Eisini í londunum rundan um okkum berjast tey við sveittabrot ímóti tí at hava skund alla tíðina. Í Noregi tosa tey um »gøremålstrævlhet«:

»... den instrumentelle brug af tiden, der presser sygeplejersken hen imod en streng skema- og procedurestyret gøremålstrævlhed, hvor det faglige skøn har ringe kår, i al sin effektivitet i virkeligheden er ineffektiv«

Kari Martinsen 2012

Í øllum skundinum eru korini ikki góð at sansa og skilja. Tá ið vit sansa, hava vit onga frástøðu og vit kunnu gerast so yvirtikin, at vit ikki skilja nakað yvirhøvur. Tá ið vit sansa er tað neyðugt at vera nærverandi. Fyri at skilja, vera vit noydd at skapa eina litla frástøðu, so vit kunnu skilja – eitt fet eftir hæli og tað kann geva okkum eina fatan, ið ger, at

tað lýsir í og vit byrja at skilja. Er tað hetta fetið eftir hæli, vit ikki hava tíð til? Í strembanini eftir at arbeiða effektivt, eru vit so í veruleikanum ineffektiv? Nú vera tingini vend upp og niður og hetta hevur etiskar avleiðingar, ið ikki kunnu standa ósvaraðar. Vit verja sjúklingin og menniskjuna, við at vísa og vilja kempa fyri, at tú, tá ið tú ert sjúk, ikki skal liggja útsett, sárbær og ússalig á gongini.

Lofta móguleikanum!

Størsta móguleikan at vísa okkara veruligu umsorgan og hjartalag fáa vit í lötum, har vit minst av øllum vænta tað! Vit fáa høvi at vísa, hvørjum vit spontant taka avgerðir út frá og hvat tað er, sum fær okkum at gera, sum vit gera. Í tí vit gera, kemur okkara etiska støði til sjóndar.

Virðini koma fram, sum inni í

okkum eru tey sterkastu og stýra tí vit gera uttan at hugsa so nógv um tað – kjarnin í umsorgan og sjúkrarøkt letur seg síggja og kennast. Tí er tað týðingarmikið at grunda og hugsa væl um sína sjúkrarøkt – tað eru okkara virðir, sum stýra okkara spontanu avgerðum og gerðum!

Tað hoyrir lívinum til at hava umsorgan fyri hvørjum øðrum og vit ynskja okkum øll umsorgan í neyðstøðu.

Søgan um miskunnsemi

Øll kenna vit frásøgnina um mannin úr Samária, sum var á ferð og sá ein særðan og rændan mann liggja útsett-an, sárbæran og ússaligan á vegnum. Samáriubúgvannum tykti hjartaliga synd í honum, hjálpti honum, reinsaði sárini við olju og víni og bant um tey. Tók hann upp og bar hann inn á eitt gistingarhús, læt pening og garanteraði fyri hann og segði við tey á gistingarhúsinum: »røktið hann til eg komi aftur«.

Vit kunnu siga at tað her snýr seg um etikk, sjúkrarøkt og umsorgan – og eina gerð uttan ágóðar fyri tann, ið útinnir góðgerðina. Hetta er ein empatisk handling, har eitt menniskja sær og sansar neyðina og líðingina hjá einum øðrum menniskja – hetta nertir við okkurt inni í okkum og fær okkum